

ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ «БАЛАНСУ» ПІДТВЕРДЖУЮТЬСЯ СУДОВОЮ ПРАКТИКОЮ

Предмет спору: строк позовної давності переривається, якщо боржник підписав акт звіряння взаєморозрахунків.

Ситуація

Між ТОВ і комунальним підприємством (далі – КП) були укладені договори про закупівлю рідких продуктів нафтопереробки:

- від 29.08.14 р. (далі – договір-1);
- від 11.12.14 р. (далі – договір-2).

Сторони зазначили в договорах, що покупець (КП) оплачує фактично отриманий товар протягом 30 банківських днів згідно з виставленим рахунком-фактурою. Також сторони передбачили, що кожного місяця сторони проводять звіряння взаєморозрахунків. Постачальник (ТОВ) складає і направляє замовникові акт звіряння, а замовник протягом двох банківських днів із моменту отримання акта здійснює звіряння і повертає постачальникові акт, підписаний його уповноваженою особою і скріплений печаткою.

На виконання умов договорів постачальник передав у власність, а покупець прийняв товар на загальну суму 10 182 742,53 грн. за договором-1 і на суму 14 361 435,44 грн. за договором-2. Сторони 20.10.15 р. підписали:

- акт звіряння взаємних розрахунків за договором-1 (далі – акт-1), у якому узгоджували, що заборгованість покупця за договором-1 з оплати отриманого товару становить 273 407,68 грн.;
- акт звіряння взаємних розрахунків за договором-2 (далі – акт-2), у якому узгоджували, що заборгованість покупця за договором-2 з оплати отриманого товару становить 1 351 108,05 грн.

КП не погасило вищезазначені суми заборгованості за обома договорами. У зв'язку із цим ТОВ у лютому 2018 звернулося з позовом до суду, вимагаючи стягнути з відповідача:

- 1 624 515,73 грн. основного боргу, з яких: 273 407,68 грн. – борг за договором-1 та 1 351 108,05 грн. – борг за договором-2;
- 988 946,61 грн. – інфляційні втрати та 148 282,19 грн. – 3 % річних.

Суд першої та апеляційної інстанції задовольнив вимоги позивача. Тоді відповідач подав касаційну скаргу до ВСУ. У своїй скарзі КП зазначило,

що позивач у своїх вимогах вийшов за рамки встановленого законом 3-річного строку загальної позовної давності. До того ж акт звіряння взаємних розрахунків підписаний зі сторони відповідача (КП) неуповноваженою особою – головним бухгалтером, який не мав повноважень на підписання акта.

Чому виник спір

Згідно зі ст. 256 Цивільного кодексу (далі – ЦК) позовна давність (далі – ПД) – це встановлений законом строк, протягом якого юрособа або фізособа має право звернутися до суду з вимогою про захист свого порушеного права або інтересу. У загальному випадку строк ПД становить **3 роки** (ст. 257 ЦК). Перебіг ПД починається з того дня, коли особа дізналася (або могла дізнатися) про порушення свого права або про особу, яка його порушила. Це означає, що коли строк ПД минув, то, наприклад, стягнути борг із контрагента в судовому порядку неможливо.

Проте ст. 264 ЦК передбачено випадки, коли **строк ПД може перериватися**. Зокрема, підставою для цього є **такі події**:

- боржник учинив дії, які свідчать про визнання боргу;
- кредитор подав до суду позовну заяву на частину суми заборгованості або позов до одного з декількох кредиторів.

На практиці часто **виникають спори, коли одна сторона вважає, що строк ПД не минув, а був перерваний** у зв'язку з підписанням акта звіряння взаєморозрахунків, частковим погашенням боргу тощо, а друга сторона не згодна із цим.

Аргументи суду

1. Згідно зі ст. 663 та ч. 1, 2 ст. 692 ЦК продавець зобов'язаний передати товар покупцеві у строк, установлений договором купівлі-продажу, а покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття або приймання товаророзпорядчих документів на нього, якщо договором або актами цивільного законодавства не встановлено інший строк оплати товару. Покупець зобов'язаний сплатити продавцеві повну ціну переданого товару.

3. Між сторонами 20.10.15 р. були підписані акти звіряння взаємних розрахунків за договорами, у яких сторони узгоджували заборгованість покупця з оплати отриманого товару. Сам по собі такий акт не є належним доказом факту здійснення будь-яких господарських операцій (постачання, надання послуг тощо), оскільки не є первинним бухгалтерським обліковим документом. Проте підписання акта звіряння, у якому зазначено розмір заборгованості, уповноваженою особою боржника і підтвердження наявності такого боргу первинними документами свідчать про визнання боргу.

4. Згідно із ч. 7 ст. 8 Закону від 16.07.99 р. № 996-XIV головний бухгалтер або особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку на підприємстві (далі – бухгалтер):

- забезпечує дотримання на підприємстві єдиних методологічних основ бухгалтерського обліку, складання і подання в установлені строки фінзвітності;
- контролює відображення на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;
- перевіряє стан бухгалтерського обліку у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах підприємства.

Це означає, що головний бухгалтер КП, який підписав акт звіряння від імені відповідача, згідно із законодавством мав повноваження на його підписання в рамках ведення ним бухгалтерського обліку і виконання посадових обов'язків.

6. Підписання відповідачем актів звіряння взаємних розрахунків за договорами постачання перериває перебіг строку ПД і є дією, яка свідчить про визнання ним боргу. Отже, перебіг строку ПД після переривання почався заново.

Про що попереджав «БАЛАНС»

Ми попереджали (див. «БАЛАНС», 2017, № 80-81, с. 36) передплатників про те, що в разі підписання боржником акта звіряння строк ПД переривається. Адже перебіг ПД переривається у зв'язку з учиненням боржником дій, що свідчать про визнання заборгованості або іншого обов'язку (ч. 1 ст. 264 ЦК). Так, у пп. 4.4.1 постанови ВГСУ від 29.05.13 р. № 10 зазначено, що до дій, які свідчать про визнання боргу або іншого обов'язку, належить, у тому числі, і підписання обома сторонами акта звіряння взаєморозрахунків, що підтверджує наявність заборгованості і суму, з приводу якої виник спір. Після цього перебіг ПД починається заново. А час, який минув до переривання, до нового строку ПД не додається.

Що рекомендував «БАЛАНС»

Ми рекомендували (див. «БАЛАНС», 2017, № 80-81, с. 36) передплатникам

проаналізувати три важливих моменти, щоб переконатися, що строк ПД був дійсно перерваний і можна сміливо подавати до суду на боржника. А саме:

1. Акт звіряння має бути підписаний уповноваженою особою боржника. Уповноваженими вважаються особи, які представляють боржника у відносинах із кредитором на підставі: або закону, або статутних документів, або довіреності.

2. Перебіг строку ПД може бути перерваний тільки шляхом учинення дій. Бездіяльність боржника не може бути підставою для переривання строку ПД. Наприклад, боржник не повернув акт звіряння кредиторів у строк, передбачений договором між ними. Це бездіяльність боржника, оскільки акт звіряння лежить у нього без руху.

3. Переривання строку ПД можливе тільки в межах загального строку ПД (тобто в межах трьох років). Після його закінчення це правило не діє. Це означає, що коли строк ПД минув, наприклад 29.03.19 р., то після цієї дати направляти акт звіряння взаєморозрахунків вже немає сенсу. І навіть якщо контрагент його підпише після закінчення строку ПД, строк ПД не поновлюється.

Аргументи, раніше висловлені «БАЛАНСОМ», були підтверджені в постанові ВСУ від 05.03.19 р., ЄДРСР, реєстр. № 80268095.

Висновки

Перебіг строку ПД переривається, якщо контрагент у межах цього строку підписав акт звіряння взаєморозрахунків за договором. Така дія розцінюється як визнання боржником свого боргу. У такому разі перебіг строку ПД після переривання не продовжується, а починається заново.

Як бачите, думка «БАЛАНСУ», опублікована на сторінках журналу, надалі підтвердилася судовим рішенням. Наші доводи завжди приймаються як аргументи у спірних ситуаціях з опонентами і контролюючими органами.

Наші рекомендації приймаються
як аргументи у спірних ситуаціях з опонентами
та контролюючими органами.

Читайте і застосовуйте на практиці!
www.promo.balance.ua

